

Vaccinerende vogelaar

tekst en beeld:
Jan Hein van Dierendonck

Edward Jenner wordt gezien als 'vader van de vaccinatie'. Minder bekend is dat hij als vogelaar de levenscyclus van de koekoek beschreef – om die reden werd hij gekozen tot lid van de Londense Royal Society – en als geoloog en fossielenjager de botten blootlegde van het zeemonster plesiosaurus. Jenner was een geduldige, scherpe observator, die verder keek en dieper groef dan vele anderen.

Hij wordt in 1749 geboren in een dorp in het Engelse Gloucestershire als achtste in een domeesgezin van negen kinderen. Vanaf zijn 5de wees, komt hij onder de hoede van zijn oudste zus. Kinderen werden in die tijd 'gevarioleerd': de riskante besmetting met pus van een patiënt met een milde pokkenvariant om de kans op een dodelijke vorm te verkleinen. Na ter voorbereiding te zijn uitgehongerd, gepurgeerd en adergelaten werd een kind met een aantal lotgenootjes opgesloten tot de ziekte was uitgewoed. Ook dit is voor Jenner traumatisch. Op zijn 14de wordt hij doktersgezel en zeven jaar later vertrekt hij naar het Londense George's Hospital, om zijn opleiding te voltooien bij de grote experimentator John Hunter. Aangestoken door Hunter stort Jenner zich op onderzoek. Hij ontdekt kalk- en vetafzettingen in kransslagaders en legt een relatie met angina.

Hij verbetert de zuivering van een antiparasitair middel, waardoor dit kan worden gedoseerd. Ook gaat hij fossielen verzamelen en interesseert hij zich voor verschijnselen als winterslaap, vogeltrek en curieus nestgedrag. In 1772 vestigt Jenner zich als arts in zijn geboorteplaats Berkeley. De mare dat wie koepokken ('runderpest') heeft gehad gevrijwaard blijft van pokken (variola) en de bevinding van de Groningse veehouder-onderzoeker Reinders dat van runderpest genezen koeien beschermde kalveren krijgen, intrigeren hem. Als een melkmeisje hem in 1796 consulteert, grijpt hij zijn kans en infecteert het zoontje van de tuinman met haar koepokken. De jongen reageert vervolgens niet meer op variolatie. Jenner herhaalt dit bij talloze patiënten en publiceert zijn resultaten in 1798 in boekvorm. Met regeringssubsidie beijvert hij zich om het verzet van variolerende collega's te breken (noemt zichzelf 'the vaccine clerk of the world'). Zijn jarenlange inzet bezorgt hem wereldwijde erkenning. Ook Napoleon heeft hem hoog zitten – Jenner speelt een belangrijke rol bij de vrijlating van Britse krijgsgevangenen. In 1815 sterft zijn vrouw en Jenner raakt in depressie, stort zich op tuinieren en fossielen, wordt vrijmetselaar en magistraat. Hij overlijdt in 1823 aan een hartaanval.